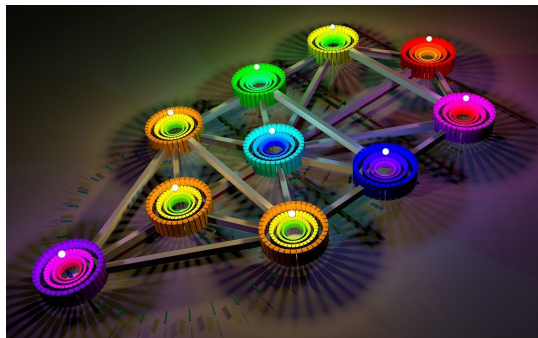

Kabala – židovský mysticismus alebo okultizmus?

Paweł Chmielewski

15. mája 2020 ✚ Kultúra

Kabala je najslávnejším a najezoterickejším prúdom židovskej mystiky. Po celé stáročia bola v judaizme vysoko oceňovaná a zanietene študovaná aj kresťanskými ezoterikmi. Už viac ako sto rokov je marginalizovaná a pôsobí najmä v rôznych prúdoch okultizmu. Čo je vlastne kabala?

Kabalistický strom života, zdroj: flickr.com

Kabala sa objavila až v 12. storočí v Provensálsku. Tradície, z ktorých vyrástla, však siahajú ešte do obdobia pred Kristom. Tajomstvá mystického symbolického výkladu Biblie, o ktoré sa opiera kabala, sa stovky rokov odovzdávali iba ústne. Podľa kabalistov má každé slovo v Starom zákone, a najmä v Tóre, hlboký symbolický význam a čitateľovi, ktorý má kabalistický kľúč, odhaľuje tajomstvá vzťahu nášho vesmíru s vyššími svetmi.

Kabala má umožniť získanie skutočného poznania o svete, človeku a božských veciach. Toto ju stavia vedľa mnohé ďalšie hnutia, ktoré vidia spásu človeka v konkrétnom poznaní, samozrejme ide o poznanie „úplné“ – o tom, čo je skryté, nie o vedecké poznatky. Kabala je preto z časti pokrvnou príbuznou gnózy, okultizmu, alchymie, teozofie a dokonca aj budhizmu.

Kabala ako cesta opravdivej gnózy

Podľa kabalistov je medzi človekom a Bohom skutočná priepasť. V kabalistickej vízii sveta sa na jednej strane nachádza náš hmotný vesmír, na druhej strane – En Sof, čiže Nekonečno, nepochopiteľný a nevýslovný Boh. Medzi En Sof a ľudským svetom je desať stredných svetov. Kabalisti ich nazývajú *sefirot*, čo doslova znamená čísla. Počiatočnou úlohou kabaly je poznať sa a opísať vzťahy medzi naším svetom, desiatimi sefirotmi a En Sofom.

Nad priepasťou oddelujúcou človeka od Boha sa však objavujú duchovné mosty. Boh sa zjavuje prostredníctvom sefirotov, ktoré možno opísať aj ako špecifické „sprostredkovacie kanály“ medzi En Sof a naším vesmírom.

Aj keď sa kabala hlási ku starozákonnému monoteizmu, je presvedčená, že Boh vo svojich historických prejavoch je *de facto* iba obmedzenou, vo svojej podstate emanačnou formou Jediného Boha. Človek v materiálnom svete Ho nemôže poznať v Jeho podstate. Čokoľvek o ňom vieme, vďačíme týmto zjaveniam –

ich podstata je však zdanlivo ambivalentná. Zjavenie nám umožňuje pochopiť čosi z Božej podstaty, zároveň však odhaľuje iba nepatrný aspekt božstva, zakrýva pravú realitu. Podľa rabína Mojžiša Kordowera zo 16. storočia, „akýkoľvek prejav božského faktora je disimuláciou [utajením] a všetky disimulácie sú prejavom.“

Kabalistická teurgia

Počiatočnou úlohou kabaly je poznanie vzťahu medzi sefirotmi, En Sofom a naším svetom. Počiatočnou, pretože pripravuje cestu svojskej teurgii. Kabalista môže dokonca vplývať na sefirot tak, že stimuluje, uľahčuje a sprostredkúva prechody medzi jednotlivými svetmi. Keďže kabalisti veria, že „všetko ovplyvňuje všetko“, podľa nich každý hriech, ktorého sa človek dopúšťa, má svoje negatívne účinky na vyššie svety; na druhej strane každý zbožný čin vychádzajúci zo symbolického výkladu biblického zákona zasa prospieva svetu tým, že pozitívne ovplyvňuje vzťah medzi En Sofom, sefirotom a naším vesmírom. Kabala je preto úplne praktickou doktrínou; prijíma napríklad všetky rituály a tradičné kultové akty judaizmu, ale dáva im úplne nový význam. Tieto akty sa stávajú aktmi teurgickými, naprávajúcimi vzťahy medzi jednotlivými svetmi a pripravujúcimi cestu pre univerzálnu spásu.

Dôležité je, ako píše Charles Mopsik, že skutočná kabala nemá nič spoločné s magickými praktikami. Píše, že „kabala dáva dôležité miesto tomu, čo sme zvykli nazývať teurgiou, čiže umeniu dosahovania toho, čo je božské alebo vyvolávania konkrétnych účinkov v božskej sfére, ale iba na účely vykúpenia, nie egoistických záujmov, ako je tomu v prípade mágie.“

Elitárstvo spásy

Hlavným cieľom kabaly je preto spása. Hoci podľa kabalistov ju dosiahnu aj obyčajní zbožní ľudia, ich spása bude kvalitatívne odlišná od spásy, ktorú dosiahnu zasvätení. Prostý ľud, ktorý je počas svojho života zameraný zväčša na hmotný svet, spásu dosiahne iba v hmotnej dimenzii. Pokiaľ ide o Židov, znamená to, že ľud bude žiť v úplnom pokoji a v prosperite, ale podstata vecí pre neho zostane rovnaká. Na druhej strane kabalisti-zasvätení dosiahnu transformovanú úroveň reality; čaká ich spása duchovná, nie materiálna.

Zdroje kabaly - gnóza a neoplatonizmus

História kabaly začala už v staroveku. Základy kabalistického učenia položila židovská apokalypsa a gnóza, ktoré sa rozvinuli ešte v dobách pred Kristom. Vzhľadom na skôr ústny a tajomný spôsob odovzdávania poznania medzi učiteľmi a učeníkmi, vedci nevedia, ako presne došlo k rozvoju tradície do podoby, akú mala v Provensálsku v 12. storočí. Je však nepopierateľné, že kabala má hlboké korene v starovekej neoplatónskej filozofii. Popri slávnych pohanoch, ako boli Plótinus, Porfýrius a Jamblichos, sa pre kabalistiku považujú za dôležitých aj kresťanskí neoplatonisti, napríklad Maxim Vyznávač a Pseudo-Dionýz Areopagita.

Zohar - „Biblia“ kabalistov

Napriek svojmu starovekému pôvodu až v trinástom storočí vznikla najdôležitejšia kniha kabaly, Zohar (t. j. Kniha žiarivej nádhery). Toto mnohozväzkové dielo napísané v aramejčine je dodnes stredobodom kabalistiky. Ako bolo zvykom v stredovekej kabale, autorstvo Zoharu sa pripisovalo Šimonovi ben Jochajovi, talmudskému mudrcovi z 2. storočia. Zohar však v skutočnosti vyšiel z pera Mojžiša z Leonu. Podľa Gershoma Scholema sa Zohar stal „kanonickým“ dielom kabaly. Západ má v poslednom čase uľahčený prístup ku „Knihe žiarivej nádhery“. V roku 2003 bol vydaný prvý úplný anglický preklad s komentárom. Navyše je toto vydanie dvojazyčné, čo oceňujú tí, ktorí vedia hoci len trochu po aramejsky. Predtým

existovali iba čiastočné preklady.

Prelom roku 1492

Kabala sa však v žiadnom prípade neobmedzuje iba na interpretáciu Knihy žiarivej nádherly. Odborníci odhadujú, že v našej dobe vzniklo šesťtisíc veľkých kabalistických diel. K tomuto vývoju významne prispel kráľovský dekrét, na základe ktorého v roku 1492 boli zo Španielska vyhnaní všetci Židia. Historici považujú tento dátum za medzník v histórii kabaly; mnoho vynikajúcich kabalistov sa usadilo po celej Európe a dokonca aj na severoafrických pobrežiach Stredozemného mora.

Súčasná kabalistka

Kabala je dnes na Západe veľmi populárna, rovnako ako iné mystické a ezoterické hnutia. Samozrejme, vznikajú stovky diel pochybnej kvality, ktoré syntetizujú všetky tajomné vedy – kabalu, gnózu, okultizmus a filozofie Ďalekého východu. Významní kabalisti vystríhajú pred takýmito dielami. Nie preto, že čitateľa môžu jednoducho uviesť do omylu, ani nie preto, že podávajú nepochybne falošný obraz o kabalistike. Kabalisti sa domnievajú, že ich doktrínu sa nemožno naučiť z kníh; nevyhnutný je osobný a dlhodobý kontakt s učným majstrom. Takých je však veľmi málo; najmä preto, že od konca 19. storočia kabala stratila svoje predtým veľmi silné postavenie v judaizme a bola v podstate vytlačená na okraj oficiálnej židovskej religiozity.

Kabala Centrum

Najznámejším príkladom modernej kabalistiky je americké Kabala Centrum, ktoré má svoju pobočku aj v Poľsku. Kabbalah Centre rozširuje vedomosti o kabale, ktorá bola umelo odrezaná od judaistických koreňov. Prívržencami tejto verzie doktríny sa stali veľké hviezdy modernej popkultúry, aby sme spomenuli aspoň Madonnu a Britney Spears, v Poľsku Marylu Rodowicz. Dobrý obraz o fungovaní Kabbalah Centre poskytuje kniha Michaela Berga, riaditeľa centra, „Byť ako Boh. Kabala a náš konečný osud.“

Toto dielko napísané znalcom tejto témy, ktorý preložil celý Zohar do angličtiny, sa veľmi nelíši od tisícov iných ezoterických diel, poskytujúcich spoľahlivé recepty na posmrtné šťastie. Berg predkladá čitateľovi niekoľko vznešene znejúcich sloganov, u ktorých sa odvoláva na (v skutočnosti neexistujúcu) autoritu „päťtisíc-ročnej kabalistickej tradície“, pričom z knihy odstránil všetku zložitú a komplikovanú, vďaka čomu sa kabala stáva stráviteľnou aj pre priemerného tínedžera.

Therion - kabala v okultnej hudbe

Kabala prenikla aj do populárnej hudby; stačí spomenúť metalovú skupinu „Therion“ (po grécky „zvierá“), ktorá až dve svoje CD (Gothic Kabbalah, 2007; Sitra Ahra, 2010) venovala kabalistickým témam. V textoch kapely však nájdeme aj veľa odkazov na gnosticizmus, alchýmiu i široko chápaný okultizmus; tvorba „Therionu“ je preto výrečným príkladom klamného, skutočne satanského využívania kabaly. Je to o to nebezpečnejšie, že fanúšikmi „Therionu“ sú prevažne veľmi mladí ľudia. Spolu s hudbou dostávajú dávku (pre dušu mimoriadne nebezpečného) okultizmu, na ktorom – chtiac nechtiac – participuje aj kabalistická tradícia.

Kresťanská kabalistika

V minulosti sa kabalou nadchýnali nielen Židia, ale aj kresťania. Dejiny kresťanskej kabaly začína Talian Pico della Mirandola (zomrel v r. 1494). V kabale hľadal potvrdenie všetkých hlavných kresťanských právd. Spočiatku Cirkvou odmietaná ako hraničiaca s kacírstvom, bola napokon uznaná pápežom Alexandrom VI., po čom sa začal projekt skúmania niektorých starozákonných kníh za pomoci kabaly s cieľom hľadať v nich potvrdenie kresťanských dogiem. Veľkým kresťanským kabalistom bol aj kardinál Egídio z Viterba, ktorý v kabale videl kľúč k Božiemu zjaveniu. Na žiadosť pápeža Klementa VII. napísal dielo „Shekinah“, neskôr mystické dejiny Cirkvi inšpirované kabalistickým výkladom symboliky čísel.

Ani v nasledujúcich storočiach v Európe nechýbali kresťanskí kabalisti; od začiatku sedemnásteho do takmer konca osemnásteho storočia šli svojou vlastnou cestou bez toho, aby sa nejako odvolávali na koncepciu Izáka Luriu, ktorý v židovskej kabale zohral mimoriadne dôležitú rolu. V Európe sa však kabaly držali nielen ortodoxní kresťania. Veľmi často sa v nej snažili nájsť kľúč k pochopeniu reality okultisti a alchymisti.

Kabala v literatúre

V devätnástom storočí sa kabala stala v Európe všeobecne známou, a to najmä vďaka práci Nemca Friedricha Christoha Oetingera, ktorý spájal tradíciu kresťanskej kabalistiky so židovskou tradíciou a inšpiroval sa aj spomínaným Izákom Luriom. Napokon kabala spolu s gnózou a s menším či väčším podielom myšlienok z Ďalekého východu ovplyvnila mnoho slávnych intelektuálov. Mali by sme tu spomenúť slávneho švédskeho mystika Swedeborga, anglického básnika Williama Blakea, francúzskeho spisovateľa Honorè de Balzaca, nemeckého idealistického filozofa Schellinga, ako aj Isaaca Newtona.

Newton sa venoval nielen exaktným vedám, ale aj synkretickému štúdiu religiozity. V nasledujúcom storočí kabala silne ovplyvnila koncepcie C. G. Junga, ktoré sú zreteľné najmä v jeho *Mysterium coniunctionis*; a nie je vylúčené, že inšpirovala aj Sigmunda Freuda. Prvky kabaly – rovnako ako ozveny európskeho gnosticizmu – možno nájsť aj u Franza Kafku (napr. v jeho *Pred zákonom – Vor dem Gesetz*).

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/kabala-zidovsky-mysticismus-alebo-okultizmus/>